

The Status of Study Among Employed Women and Housewives in Zahedan City

Soraya Ziaei

*Corresponding author: Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Payam Noor University, Tehran, Iran.
E-mail: soraya.ziaei@gmail.com

Najmeh Karimi Sadr

MSC, Department of Knowledge and Information Science, Payam Noor University, Tehran, Iran. E-mail: karimisadr1363@chmail.ir

Abstract

Purpose: The aim of this study is the determination of the status of study between employed women and housewives in Zahedan City

Methodology: A descriptive -survey method was used in this research. The sample population consists of 380 women in Zahedan. Descriptive statistical method and inferential statistical method were used to answer research questions and hypotheses test.

Findings: The findings showed, that there is a meaningful correlation between the levels of education and the amount of non-academic reading. In general, the most important activity of employed women in leisure time is the use of virtual networks and among housewives is telephone conversations and text messaging. Reading online news and printed books were identified as the most important sources of information for employed women and housewives. The most motivating factors of the non-academic study were the habits of studying from childhood, owning a personal library, social position. The most discouraging factors were the high price of books, the lack of access to favourite books, and the lack of sufficient time and livelihood difficulties. Reasons for reading were increasing knowledge, child-rearing, and enjoyment of studying. According to both employed women and housewives, the barriers to using public libraries were the lack of time and the long distance between libraries and their workplaces or homes.

Conclusion: The culture of reading can only be improved in society if it starts with an individual's home.

Keywords: Study, Employed Women, Housewives, Zahedan City.

Citation: Ziaei, S., & Karimi Sadr, N. (2019). The Status of Study Among Employed Women and Housewives in Zahedan City. *Knowledge and Information Management*, 6(3), 69-80. (in Persian)

(DOI): 10.30473/MRS.2021.42162.1359

Received: (2018-10-30)

Accepted: (2012-10-13)

بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شهر زاهدان

ثریا ضیایی

*نویسنده مسئول: دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

E-mail: soraya.ziaei@gmail.com

نجمه کریمی صدر

کارشناسی ارشد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

E-mail: karimisadr1363@chmail.ir

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شهرستان زاهدان بوده است.

روش‌شناسی پژوهش: این پژوهش به روش پیمایشی- توصیفی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش نمونه‌ای شامل ۳۸۰ نفر از زنان شهروند زاهدان است. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی برای پاسخ به پرسش‌های پژوهش و آزمون فرضیه‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین سطح تحصیلات و مطالعه رابطه معنی‌دار وجود دارد. به‌طور کلی مهم‌ترین فعالیت زنان شاغل در اوقات فراغت استفاده از شبکه‌های مجازی و زنان خانه‌دار مکالمه‌های تلفنی و ارسال پیامک است. مطالعه مطالب در محیط اینترنت، مطالعه پایگاه‌های خبری اینترنتی و کتاب‌های چاپی به ترتیب به‌عنوان مهم منابع اطلاعاتی آنان شناسایی شدند. مهم‌ترین عوامل مشوق مطالعه از دیدگاه زنان عادت داشتن به مطالعه از دوران کودکی، کتابخانه شخصی، موقعیت اجتماعی و مهم‌ترین عوامل بازدارنده گرانی کتاب، عدم دسترسی به کتاب‌های مورد علاقه و نداشتن فرصت کافی و گرفتاری معیشتی معرفی شد. دلایل مطالعه زنان افزایش اطلاعات، تربیت فرزندان و کسب لذت درونی از مطالعه است. از جمله موانع استفاده زنان شاغل و خانه‌دار از کتابخانه‌های عمومی کمبود وقت و مسافت زیاد کتابخانه از خانه یا محل کار قلمداد شده است.

بحث و نتیجه‌گیری: فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی در جامعه نهادینه نخواهد شد مگر آنکه بستر مناسب آن از محیط خانواده فراهم گردد.

واژه‌های کلیدی: مطالعه، زنان شاغل، زنان خانه‌دار، شهر زاهدان.

استناد: ضیایی، ثریا و کریمی صدر، نجمه (۱۳۹۸). بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شهر زاهدان. مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی، ۶(۳)، ۶۹-۸۰.

(DOI): 10.30473/MRS.2021.42162.1359

تاریخ دریافت: (۱۳۹۷-۰۸-۱۳)

تاریخ پذیرش: (۱۳۹۹-۱۰-۲۴)

مقدمه

امروزه مطالعه یا خواندن، یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی ما با جهان پیرامون و به‌ویژه آثار به‌جا مانده از دیگران است. یکی از مهم‌ترین فواید مطالعه، افزایش گنجینه لغات است. کسانی که عادت به مطالعه دارند، از گنجینه خوب لغات بهره‌مند هستند. مهم‌ترین حسن آن «یادگیری» است، فرایندی که بشر در طول قرن‌های متمادی به دنبال کسب آن بوده و لازمه پیشرفت و توسعه است

مطالعه و کتاب‌خوانی یکی از شاخص‌های رشد و بالندگی هر کشور و ابزار اصلی افزایش سطح آگاهی و دانش تک‌تک افراد جامعه است. افزایش سطح آگاهی و دانش افراد جامعه موجب بهبود نگرش و رفتار افراد جامعه و تجلی توانایی‌ها و استعدادها می‌شود و این همان توسعه فرهنگی است.

زنان در کشور ما سهم عمده‌ای در تربیت فرزندان و روند پیشرفت آنان دارند و تأثیر دانش و بینش آن‌ها بر جامعه نیز بر کسی پوشیده نیست. همچنین به‌عنوان محور اصلی خانواده نقش عظیمی در تربیت و پرورش انسان‌های متعالی بر عهده دارند و به‌عنوان نیمی از اجتماع در توسعه فرهنگی مؤثرند و به دلیل بیشترین ارتباط با خانواده مؤثرترین نقش را در انتقال عادات پسندیده ایفا می‌کنند. باید توجه داشت که زنان با افزایش سطح آگاهی و مشارکت خود می‌توانند در نهادینه کردن فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی، بسیار مؤثر باشند. اگر مادران به مطالعه علاقه‌مند باشند، فرزندان آن‌ها نیز با کتاب بیشتر و بهتر آشنا شده و به مطالعه و کتاب‌خوانی عادت می‌کنند. زنان با بر عهده داشتن مسئولیت خطیر پرورش نسل آینده در نظام طبیعی و تداوم بخشیدن به این نقش در خانواده و جامعه به‌گونه‌ای مؤثر در روند توسعه فرهنگی و اجتماعی نقش دارند، نیازمند به توسعه آگاهی‌ها و افزایش دانسته‌های خود می‌باشند که مهم‌ترین و عمده‌ترین راه جهت مرتفع ساختن این نیاز، خواندن و مطالعه است. زندگی روزمره زنان شاغل و خانه‌دار با هم تفاوت دارد. این تفاوت امری طبیعی و بدیعی است، زیرا شاغل بودن باعث می‌شود که فرد زمانی از ساعات روز را به کاری اغلب درآمدزا خارج از خانه مشغول باشد. اما جدای از بحث اشتغال زنان، ایشان اعم از شاغل و خانه‌دار، از وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متفاوتی برخوردار باشند. تفاوت در این ویژگی‌ها، تفاوت در چگونگی گذران زندگی روزمره آنان را سبب می‌شود. شناسایی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار به‌عنوان ابزار اولیه برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی خدمات اطلاعاتی به آن‌ها است.

در ایران، پژوهش‌های اندکی وضعیت مطالعه و عوامل مؤثر بر

آن را در جامعه بررسی کرده‌اند. عمده توجه این پژوهش‌ها، گروه‌های سنی مختلف کودکان، نوجوانان، جوانان و منظور از مطالعه نیز بیشتر مطالعه درسی بوده است و با توجه به این‌که تاکنون تحقیقی در زمینه وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار صورت نگرفته است، این تحقیق بر آن است تا وضعیت مطالعه غیردرسی و عوامل مؤثر بر مطالعه این افراد را شناسایی نماید تا مسئولین برای تأمین منابع جامعه بالقوه و بالا بردن انگیزه مطالعاتی و رفع موانع و مشکلات احتمالی آنان راهکارهای مناسبی اتخاذ نمایند.

از آنجایی که چگونگی منابع اطلاعاتی و وضعیت مطالعه از فردی به فرد دیگر متفاوت است، پس زنان شاغل و خانه‌دار هم به‌عنوان قشری که اگر وضعیت مطالعه غیردرسی آنان به‌درستی بررسی شود، نیازهای اطلاعاتی آن‌ها نیز قابل‌شناسایی خواهد بود. در نتیجه خواهند توانست نقش مثبت و مؤثری را در وضعیت حال و آینده کشور ایفا نمایند. زنان شاغل و خانه‌دار اگر اوقات فراغشان را با مطالعه پر می‌کنند خواهند توانست روش‌های تربیت صحیح فرزند، پیشگیری از اعتیاد، رعایت بهداشت فردی و اجتماعی و... را بیاموزند و در نتیجه فرزندانشان کمتر آسیب می‌بینند و کمتر دچار بزه‌کاری اجتماعی می‌شوند. همچنین افزایش مطالعه به رشد فکری، فرهنگی و اقتصادی ایشان می‌انجامد. با انجام این پژوهش، ما سعی خواهیم نمود تا وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار را مشخص و عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار را تعیین نماییم. همچنین انجام این تحقیق ما را یاری می‌کند که تا با اتخاذ شیوه‌های مناسب بتوانیم میزان مطالعه در میان زنان شاغل و خانه‌دار را افزایش دهیم.

در رابطه با مطالعه، متخصصان و پژوهشگران به بیان نظرات مختلفی پرداخته‌اند. محبی تفرشی (۱۳۹۵) بیان می‌کند که مطالعه ثمربخش از ۲ عامل متأثر است، یکی علاقه نسبت به مطلب خواندنی، دیگری کاربرد ماهرانه فنون مطالعه، علاقه نسبت به مطالب خواندنی سبب می‌شود تا شخص به مطالعه بیشتر بپردازد، مطالعه بیشتر منجر به بهتر شدن فنون مطالعه می‌شود، کاربرد فنون بهتر، مطالعه را آسان‌تر، سریع‌تر و لذت‌بخش‌تر می‌سازد، در نتیجه علاقه خواننده نسبت به مطالعه افزایش می‌یابد و سبب می‌شود تا او به مطالعه بیشتر بپردازد، از خواندن مطالبی که نباید بخواند دوری نکند و در زمان کمتر مطالب بیشتری را بخواند. نوشتار حوزه مطالعه نشان می‌دهد دو نگاه کلی درباره مطالعه وجود دارد: یکی از جنبه روان‌شناسی که به مطالعه به‌عنوان رفتاری فردی نگریسته می‌شود در این نوع مطالعه بیشتر به جنبه روان‌شناختی رابطه فرد و مطلب خواندنی پرداخته می‌شود (نظیر مطالعات: براتی علویچه ۱۳۸۴؛ میس، ۱۳۶۶) این مطالعات بیشتر

در خصوص رابطه تحصیلات و تأهل و مطالعه در پژوهشی با عنوان «فعالیت فرهنگی زنان ایرانی: مطالعه کتاب و نشریه» که به وسیله رجب‌زاده (۱۳۸۲) انجام شد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که زنان مجرد بیش از زنان متجاهل مطالعه می‌کنند. به‌نوعی چون مطالعه کتاب وابسته به تحصیلات است و با توجه به نسبت بالاتر باسواد و دارای تحصیلات عالی بین زنان مجرد در این تحقیق می‌توان این تفاوت را به نسبت بالاتر سواد بین زنان مجرد نسبت داد. بین گروه‌های تحصیلی ابتدایی و متوسطه نسبت مطالعه برای زنان مجرد بیش از متأهلین است در حالی که در گروه تحصیلی عالی نسبت‌ها یکسان است.

در پژوهشی با عنوان «رویکردی بر فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی، موانع و راهکارهای ترویج آن در شهرستان بیرجند» مشخص شد موضوعات رمان، علمی تخصصی، روانشناسی، مذهبی، تاریخی، ادبیات و شعر به ترتیب اولویت‌های مطالعاتی مردم شهر بیرجند بوده است (کازهی، ۱۳۸۶).

فناویزچی و داوریانه (۱۳۸۶) در پژوهشی در مورد عوامل مؤثر بر مطالعه مشخص کردند که متغیرهای سن، سطح تحصیلات، شغل و جنسیت و قیمت کتاب از جمله متغیرهای اثرگذار بر گرایش به مطالعه و کتاب‌خوانی است. افراد در گروه‌های سنی و تحصیلی بالاتر و شاغلان فرهنگی و زنان، نگرش مثبتی نسبت به مطالعه دارند. همچنین در این پژوهش نشان داده شد که بین میزان مطالعه و مدت‌زمان تماشای تلویزیون رابطه منفی وجود دارد.

درزمینه تأثیر وضعیت تأهل بر میزان مطالعه رفعت جاه (۱۳۸۷) در پژوهشی در مورد دختران و اوقات فراغت به این نتیجه رسیده است که مجردها اعم از دختر و پسر به نسبت متأهلان و افراد با تحصیلات کارشناسی و بالاتر نسبت به سایر گروه‌های تحصیلی بیشتر مطالعه می‌کنند.

کیانی خوزستانی، رضایی شریف‌آبادی و سام (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شهر شیراز» نشان دادند که ۹۰/۲٪ پاسخگویان اصلاً مطالعه نمی‌کنند و ۹۰/۸٪ آنان، بخشی از اوقات فراغت خود را صرف مطالعه می‌کنند و میزان مطالعه زنان شاغل از زنان خانه‌دار بیشتر است. همچنین مشخص شد که موضوع‌های موردعلاقه زنان شاغل و خانه‌دار، به ترتیب پزشکی، روانشناسی، رمان و مذهبی است. این در حالی است که موضوع‌های سیاسی، فنی-مهندسی و تاریخی، کمتر از موضوع‌های دیگر مورد توجه آن‌ها قرار دارد و از این نظر بین زنان شاغل و خانه‌دار تفاوتی مشاهده نمی‌شود.

از نظر عادات مطالعه که شامل هدف از مطالعه، زمان مطالعه، مکان مطالعه و منابع مورد مطالعه بودند مشخص شد که هر دو گروه زنان هدف از مطالعه را به ترتیب لذت از مطالعه، یافتن پاسخ

در حوزه روان‌شناسی مورد توجه است اما در نگاه دیگر که بیشتر جنبه جامعه‌شناسانه دارد مطالعه یک رفتار اجتماعی محسوب شده است. در اکثر مطالعات حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی مطالعه به‌عنوان یک عمل اجتماعی دیده شده است. (نظیر کاتبی، ۱۳۵۱؛ حری، ۱۳۵۱؛ بلورچی، ۱۳۵۲؛ پازوکی، ۱۳۷۳؛ جاجی میر رحیمی، ۱۳۷۸؛ اقلیمی فرگوشی، ۱۳۷۹؛ خسروی، ۱۳۸۱، به نقل از سالاری، ۱۳۹۰).

عادت به مطالعه در میان افراد جامعه به‌ویژه زنان، در کشور رو به رشد ایران بسیار ضروری است زیرا حدود نیمی از جمعیت کشور را زنان تشکیل می‌دهند و نقش مهم آنان در توسعه فرهنگی و اجتماعی انکارناپذیر است. مطالعه یکی دیگر از افزایش دانش و اطلاعات است که به توسعه فردی و ارتقای جایگاه اجتماعی زنان می‌انجامد. تجربه نشان داده است که مشارکت سیاسی-اقتصادی زنان با سطح سواد، معلومات و نیز بینش و آگاهی‌های آنان و همچنین قدرت اقتصادی‌شان رابطه مستقیم دارد. برخی از عوامل زمینه مساعدتری برای مشارکت فراهم می‌کند. به همین جهت در جوامع دموکراتیک مشارکت سیاسی در بین دارندگان سطوح آموزشی بالاتر، درآمد بیشتر و مشاغل برتر به نحو چشمگیری بیش از سایر مردم است. دلایل اجتماعی مشارکت کمتر زنان در زندگی سیاسی، پایین بودن سطح آموزش و آگاهی‌های آنان است (بشیری، ۱۳۸۰).

مهارت‌ها یا راهبردهای مطالعه شامل افکار و رفتارهای نهان و آشکاری است که با موفقیت در یادگیری مرتبط هستند و می‌توانند از طریق مداخلات آموزشی تغییر یابند. همچنین این مهارت‌ها یا راهبردها به صورت هر فعالیت شناختی یا رفتاری تعریف شده است که فرآیند ذخیره، بازیابی و استفاده از دانش یا آموخته‌ها را تسهیل می‌نماید (دیروسیس، ۲۰۰۴، نقل شده در علی بخشی و زارع، ۱۳۸۹).

ایجاد عادت به مطالعه، یکی از عادت‌های پسندیده است. کتاب و کتاب‌خوانی و میزان گرایش به مطالعه، امروزه یکی از شاخص‌های توسعه به شمار می‌رود. بررسی‌ها نشان می‌دهد مطالعه و کتاب‌خوانی وضعیت مطلوبی در ایران ندارد و عمدتاً مردم ایران از خرید و یا مطالعه کتاب گریزند و اقدامات لازم و جدی جهت ترویج و اشاعه فرهنگ مطالعه صورت نگرفته است. برای رفع موانع و ایجاد زمینه و بستر لازم جهت ترویج و توسعه فرهنگ مطالعه، نهادهای مختلف در ۵ بخش، شامل خانواده، مدارس و نظام آموزشی، کتابداران و کتابخانه‌ها، دولت و رسانه‌های گروهی و ناشران و کتاب‌فروشی‌ها، باید با رفع مشکلات موجود، هم‌سو و هم‌هدف، به سمت مشخصی حرکت کنند (همائی و اشرفی‌ریزی، ۱۳۹۲).

در پژوهش حاضر پیشینه‌های مرتبط به شرح ذیل است.

۱۸-۳۰ سال بود.

فزناندز بلانکو^۴، پریئو رودریگز^۵ و سوارز پاندیلو^۶ (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل کمی عادت‌های مطالعه» که در سال مشخص کردند که کمبود وقت از موانع مطالعه در بین مردم اسپانیا در سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ بوده است. نوع جامعه (شهرنشینی و روستائینشی)، میزان تحصیلات، سطح فرهنگی، خانواده و دوستان، دسترسی به منابع، میزان درآمد و قیمت کتاب در میزان مطالعه نقش داشته است. از طرفی سن، جنس و وضعیت تأهل نیز بر عادات مطالعه تأثیر می‌گذارند.

هرچه سن افراد بالاتر می‌رود میزان مطالعه کاهش می‌یابد و این نرخ در بین مردان بالاتر است و نیز هرچه قدر میزان تحصیلات بالاتر باشد مطالعه بیشتر است.

پژوهش حساری (۱۳۸۵) نشان داد که عمده‌ترین استفاده زنان خانه‌دار از کتابخانه‌های عمومی امانت گرفتن کتاب است، همچنین عمده‌ترین منبع تأمین نیازهای اطلاعاتی زنان خانه‌دار به غیر از کتابخانه‌های عمومی، رادیو و تلویزیون است.

کیانی خوزستانی و همکاران (۱۳۸۹) با استفاده از پرسشنامه، به مقایسه وضعیت مطالعاتی ۳۶۳ نفر از زنان در شهر شیراز پرداخته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که زنان شاغل نسبت به زنان خانه‌دار مطالعه بیشتری دارند و عواملی مانند میزان مطالعه والدین، میزان مطالعه دوران کودکی و نوجوانی، سن، وضعیت تأهل، تمایل همسران زنان متأهل به مطالعه، دسترسی به رایانه و مهارت بهره‌گیری از آن، از جمله عوامل مؤثر در مطالعه است.

کریمی (۱۳۹۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با موضوع «جایگاه کتابخانه‌های عمومی در مطالعه زنان خانه‌دار» پرداخته است. منابع جستجوی اطلاعات در بین آنان شامل تمامی محمل‌های اطلاعاتی موجود می‌شود، لیکن کتاب بیشتر مورد توجه است. در رابطه با سایر جنبه‌های مطالعه، نتایج پژوهش لانگ^۷ (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که مطالعه غیر درسی نقش بسیار مهمی در موفقیت افراد دارد.

پفست، شفر و آرتلت^۸ (۲۰۱۶) در پژوهشی به نگرش و رفتار مطالعاتی مادران و دانش‌آموزان پرداخته است. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد مطالعه دانش‌آموزان باعث رشد و شکوفایی آن‌ها در

سؤالات و تصمیم‌گیری بهتر ذکر نموده‌اند. هر دو گروه منابع چاپی را بر سایر انواع منابع ترجیح می‌دهند. زنان شاغل برنامه‌ریزی بهتری برای مطالعه دارند و از نظر مکان مطالعه هر دو گروه مکان خلوت و بی‌سروصدا را برای مطالعه ترجیح می‌دهند از نظر زمان نیز هر دو گروه مطالعه قبل از خواب را مفیدتر می‌دانند. از نظر تأثیر تحصیلات بر میزان مطالعه مشخص شد که سطح تحصیلات بر میزان مطالعه مؤثر است. در این تحقیق نشان داده شد که با افزایش سن، تمایل به مطالعه کاهش می‌یابد. وضعیت تأهل نیز بر میزان مطالعه زنان تأثیرگذار است؛ بدین ترتیب که میانگین میزان مطالعه افراد مجرد ۸/۵ است؛ در حالی که این میانگین برای افراد متأهل ۷ است. در زمینه عوامل بازدارنده قیمت کتاب نیز از عوامل کاهش‌دهنده میزان مطالعه بیان شده است.

در پژوهشی در استان قم با عنوان «توسعه فرهنگی زنان» مشخص شد زنان این استان بیشتر کتاب‌های رمان، داستان، دینی و مذهبی می‌خوانند تا تاریخی، اجتماعی، سیاسی، روانشناسی و تربیتی (حبیب‌پور گنابی و غفاری، ۱۳۹۰).

در پژوهشی با عنوان «زنان چه کتاب‌هایی مطالعه می‌کنند؟» به بررسی گرایش‌های موضوعی کتاب‌های به امانت گرفته شده از سوی زنان طی سال‌های ۱۳۸۵ تا تیرماه ۱۳۹۲ از کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی پرداخته شده است. نتایج پژوهش نشان داد زنان به کتاب‌های ادبی و داستان در رتبه اول و کتاب‌های علوم عملی در رتبه دوم و کتاب‌های دین در رتبه سوم اقبال نشان داده‌اند. کمترین اقبال زنان به کتاب‌های زبان، تاریخ و جغرافیا و هنر است (در باغ عنبران، ۱۳۹۲).

نتایج پژوهش تقی‌زاده (۱۳۹۳) که با عنوان «بررسی نیازهای اطلاعاتی زنان شاغل و خانه‌دار شهر خلخال» انجام شد، نشان می‌دهد که اولویت نیازهای اطلاعاتی زنان خانه‌دار، نیازهای فردی و بعد از آن نیازهای مذهبی و اولویت نیازهای اطلاعاتی زنان شاغل، نیازهای پژوهشی و شغلی است.

چن^۱ (۲۰۰۷) در پژوهشی در مورد موضوعات مورد علاقه زنان ذکر کرد که داستان‌های خیالی، سرگذشت‌ها و ماجراها، طنز و شعر و ادبیات به‌عنوان بیشترین مطالب مورد علاقه زنان و دختران برای مطالعه است.

گلید^۲ (۲۰۱۳) در تحقیقی که همراه با مؤسسه بوک تراست^۳ در لندن انجام داد نشان داد که زنان بالای ۶۰ سال بیشترین میزان مطالعه و زنان بین ۱۸-۳۰ سال کمترین میزان مطالعه را داشته‌اند که البته دلیل عمده این علت نداشتن وقت در بین زنان

4. Fernandez-Blanco, Prieto-Rodriguez & Suarez-Pandiello

5. Prieto-Rodriguez

6. Suarez-Pandiello

7. Long

8. Pfost., Schiefer & Artelt

1. Chen

2. Gleed

3. Book Trust

اجتماع می‌شود و والدین چنین محیط‌هایی را تشکیل می‌دهند. پرسشنامه بین ۳۵۰ دانش‌آموز پایه نهم برای ارزیابی نگرش آن‌ها نسبت به مطالعه (با توجه به بعد سودمندی و لذت بردن) توزیع شد. از مادران در مورد نگرش و رفتار مطالعاتی آن‌ها مصاحبه به عمل آمد. نتایج تحقیق نشان داد که رابطه معنی‌دار مثبتی بین نگرش و رفتار مطالعاتی مادران و دانش‌آموزان وجود دارد.

سوالات و فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی می‌شوند عبارت‌اند از:

۱. فعالیت زنان شاغل و خانه‌دار در اوقات فراغت چگونه است؟
 ۲. وضعیت مطالعه منابع اطلاعاتی زنان شاغل و خانه‌دار چگونه است؟
 ۳. زنان شاغل و خانه‌دار بیشتر در چه موضوعاتی مطالعه می‌کنند؟
 ۴. عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه از دیدگاه زنان شاغل و خانه‌دار کدامند؟
 ۵. دلایل انجام مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار کدامند؟
- فرضیه: بین سطح تحصیلات و میزان مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار رابطه معنی‌داری وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت کاربردی و از نظر روش انجام کار پیمایشی-توصیفی است. جامعه آماری پژوهش شامل جمعیت زنان شهر زاهدان است. از آنجا که به‌طور معمول افراد تا حدود ۲۵ سالگی به مطالعه درس می‌پردازند، به‌منظور پرهیز از تداخل مفهوم مطالعه درسی و غیردرسی در میان پاسخگویان، جامعه آماری در این پژوهش از سن ۲۵ سالگی به بالا انتخاب شدند و با توجه به نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران جامعه آماری را زنان ۲۵ تا ۶۵ ساله زاهدان تشکیل می‌دهند که براساس سرشماری مرکز آمار ۱۳۳۰۳۰ نفر می‌باشند. با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۳ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

یافته‌های پژوهش

فعالیت زنان شاغل و خانه‌دار در اوقات فراغت چگونه است؟

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی فعالیت زنان در اوقات فراغت

زنان خانه‌دار		زنان شاغل		گویه‌ها
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انجام کار در اوقات فراغت
۱/۰۹	۳/۱۲	۱/۱۰	۲/۷۷	تماشای تلویزیون
۰/۸۹	۱/۷۶	۰/۸۱	۱/۶۰	شنیدن برنامه‌های رادیو
۱/۰۹	۲/۱۵	۱/۰۱	۲/۲۸	فعالیت‌های ورزشی
۱/۱۵	۳/۱۴	۱/۰۷	۲/۸۱	مکالمه‌های تلفنی و ارسال پیامک
۱/۲۷	۱/۹۵	۱/۰۳	۱/۹۰	سرگرمی‌های رایانه‌ای
۱/۲۳	۲/۵۸	۱/۸۱	۲/۳۱	انجام کارهای هنری
۱/۴۷	۲/۷۸	۱/۲۱	۳/۰۶	خواندن مطالب مفید از شبکه‌های مجازی
۱/۰۸	۲/۸۶	۰/۸۸	۲/۸۹	گردش، تفریح و مسافرت
۱/۱۸	۲/۴۰	۱/۰۸	۲/۶۳	مطالعه غیردرسی
۱/۱۹	۳/۱۳	۱/۰۳	۳/۰۶	دید و بازدید و دیدار از اقوام و آشنایان

میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: مکالمه‌های تلفنی و ارسال پیامک با میانگین ۳/۱۴ رتبه اول، دید و بازدید از اقوام و آشنایان با میانگین ۳/۱۳ رتبه دوم، تماشای تلویزیون با میانگین ۳/۱۲ رتبه سوم را به خود اختصاص داده است.

وضعیت مطالعه منابع اطلاعاتی زنان شاغل و خانه‌دار چگونه است؟

با توجه به جدول ۱ فعالیت‌های زنان شاغل در اوقات فراغت به ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: خواندن مطالب مفید از شبکه‌های مجازی و دید و بازدید و دیدار از اقوام و آشنایان با میانگین ۳/۰۶ رتبه اول، گردش و تفریح و مسافرت با میانگین ۲/۸۹ رتبه دوم، مکالمه‌های تلفنی و ارسال پیامک با میانگین ۲/۸۱ رتبه سوم و فعالیت‌های زنان خانه‌دار در اوقات فراغت به ترتیب اهمیت و

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی نوع منابع اطلاعاتی

زنان خانه‌دار		زنان شاغل		گویه‌ها
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۱/۱۸	۲/۳۴	۱/۱۰	۲/۴۶	مطالعه منابع اطلاعاتی
۱/۱۸	۲/۳۳	۱	۲/۳۵	کتاب‌های غیردرسی چاپی
۰/۶۶	۲/۰۳	۱/۱۸	۲/۱۲	مجلات چاپی
۱/۳۹	۲/۴۹	۱/۲۰	۲/۹۴	روزنامه چاپی
۱/۱۵	۱/۹۰	۰/۹۳	۱/۹۰	مطالعه مطالب در محیط اینترنت
۱/۰۴	۱/۷۶	۰/۸۷	۱/۵۸	مطالعه مطالب از طریق فیلم‌های آموزشی
۱/۰۴	۱/۷۱	۱/۱۲	۱/۹۵	استفاده از شبکه پیام‌نمای تلویزیون (تله‌تکس)
۱/۳۶	۲/۳۴	۱/۲۶	۲/۹۶	کتاب‌های الکترونیکی
۱/۱۳	۱/۷۸	۱/۱۲	۱/۹۶	پایگاه‌های خبری اینترنتی (ایسنا، فارس، ایرنا و ...)
				مجلات الکترونیکی

بررسی نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مطالعه منابع اطلاعاتی موردعلاقه زنان خانه‌دار به ترتیب اولویت عبارت‌اند از: مطالعه مطالب در محیط اینترنت با میانگین ۲/۴۹ رتبه اول، کتاب‌های غیردرسی چاپی و مطالعه پایگاه‌های خبری اینترنتی با میانگین ۲/۳۴ رتبه دوم، مطالعه مجلات چاپی با میانگین ۲/۳۳ رتبه سوم، همان‌طور که مشاهده می‌شود اولین منبع اطلاعاتی موردعلاقه زنان خانه‌دار مطالعه مطالب در محیط اینترنت و آخرین منبع اطلاعاتی موردعلاقه زنان خانه‌دار مطالعه کتاب‌های الکترونیکی است. در این رابطه مطالعه منابع اطلاعاتی مربوط به زنان شاغل به ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: مطالعه پایگاه‌های خبری اینترنتی با میانگین ۲/۹۶ رتبه اول، مطالعه مطالب در محیط اینترنت با میانگین ۲/۹۴ رتبه دوم و کتاب‌های غیردرسی چاپی با میانگین ۲/۴۶ رتبه سوم قرار گرفته است.

زنان شاغل و خانه‌دار بیشتر در چه موضوعاتی مطالعه می‌کنند؟

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی موضوع موردعلاقه زنان جهت مطالعه

زنان خانه‌دار		زنان شاغل		گویه‌ها
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۱/۵۱	۳/۰۳	۱/۳۳	۳/۴۲	داستان
۱/۲۴	۲/۵۲	۱/۱۰	۲/۸۴	ادبی
۱/۲۵۱	۲/۸۳	۱/۰۹	۳/۳۵	مسائل اجتماعی
۱/۳۵	۳/۳۹	۱/۲۶	۳/۴۰	هنری
۱/۳۰	۲/۹۰	۱/۱۵	۳/۲۸	روانشناسی
۱/۲۱	۲/۳۳	۱/۱۵	۲/۷۵	علمی - فنی
۱/۱۸	۲/۱۹	۱/۱۹	۲/۴۵	مسائل سیاسی
۱/۱۷	۲/۶۰	۱/۰۹	۲/۹۶	فرهنگی
۱/۲۲	۲/۲۸	۱/۲۷	۲/۵۲	تاریخی
۱/۲۳	۳/۸۳	۱/۱۷	۳/۵۳	بهداشتی و پزشکی
۱/۳۰	۳/۳۷	۱/۲۵	۳/۴۰	مذهبی و معنوی
۱/۱۹	۲/۵۴	۱/۱۷	۲/۷۴	اقتصادی
۱/۵۱	۲/۸۷	۱/۲۷	۳/۰۹	بهداشت روانی

نتایج بررسی نشان می‌دهد که سه اولویت اول در گرایش‌های موضوعی موردعلاقه زنان شاغل به ترتیب عبارت‌اند از: موضوعات بهداشتی و پزشکی با میانگین ۳/۵۳ رتبه اول، همچنین داستان با میانگین ۳/۴۲ رتبه دوم، سپس مذهبی و معنوی و هنر با میانگین

۳/۰۹ رتبه اول، کتاب‌های غیردرسی چاپی و مطالعه پایگاه‌های خبری اینترنتی با میانگین ۲/۳۴ رتبه دوم، مطالعه مجلات چاپی با میانگین ۲/۳۳ رتبه سوم، همان‌طور که مشاهده می‌شود اولین منبع اطلاعاتی موردعلاقه زنان خانه‌دار مطالعه مطالب در محیط اینترنت و آخرین منبع اطلاعاتی موردعلاقه زنان خانه‌دار مطالعه کتاب‌های الکترونیکی است.

۳/۴۰ رتبه سوم، از دیدگاه زنان شاغل کمترین موضوع موردعلاقه آن‌ها مسائل سیاسی است. در زنان خانه‌دار نیز بیشترین موضوعات موردعلاقه به ترتیب اولویت عبارت‌اند از: موضوعات بهداشتی و پزشکی با میانگین ۳/۸۳ رتبه اول، هنر با میانگین ۳/۳۹ رتبه دوم، مذهبی و معنوی با میانگین ۳/۳۷ رتبه سوم، از دیدگاه زنان خانه‌دار نیز کمترین موضوع موردعلاقه مسائل سیاسی است.

عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه از دیدگاه زنان شاغل و خانه‌دار کدامند؟

جدول ۴. شاخص‌های توصیفی عوامل مشوق مطالعه

زنان خانه‌دار		زنان شاغل		گویه‌ها
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	عوامل مشوق مطالعه غیردرسی
۱/۳۷	۳/۱۵	۱/۰۸	۳/۴۷	موقعیت اجتماعی
۱/۲۷	۲/۰۸	۱/۳۴	۳/۱۹	مطالعه والدین در دوران کودکی
۱/۲۷	۲/۸۷	۱/۳۱	۳/۰۴	وجود کتابخانه در محل
۱/۳۸	۲/۶۵	۲/۲۱	۲/۵۴	برگزاری مسابقات کتاب‌خوانی
۱/۳۱	۲/۸۵	۱/۱۷	۳/۰۳	آموزش روش صحیح مطالعه
۱/۳۱	۲/۷۱	۲/۱۱	۲/۷۸	افزایش درآمد خانواده
۱/۲۹	۲/۸۲	۱/۲۵	۲/۹۲	توسعه مراکز کتاب‌خوانی
۱/۳۷	۳/۱۵	۱/۲۶	۳/۶۲	داشتن کتابخانه شخصی
۱/۳۷	۳/۱۵	۱/۲۶	۲/۶۵	داشتن عادت به مطالعه از دوران کودکی
۱/۳۷	۳/۰۶	۱/۰۸	۳/۱۴	تشویق دوستان

از دیدگاه زنان شاغل و خانه‌دار عوامل مشوق بر مطالعه یکسان مطرح شده است و عبارت‌اند از: داشتن عادت به مطالعه از دوران کودکی، کتابخانه شخصی و موقعیت اجتماعی.

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی عوامل بازدارنده مطالعه

زنان خانه‌دار		زنان شاغل		گویه‌ها
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	عوامل بازدارنده مطالعه
۱/۲۹	۳/۵۶	۱/۲۹	۳/۵۵	گرانی کتاب
۱/۲۹	۳/۴۲	۱/۱۹	۳/۶۱	عدم دسترسی به کتاب‌های موردعلاقه
۱/۲۶	۱۲/۳	۱/۱۹	۳/۱۲	بها ندادن مردم به علم و دانش در جامعه
۱/۳۱	۳/۱۳	۱/۱۸	۳/۱۳	تماشای تلویزیون
۱/۴۱	۳/۱۴	۲/۵۶	۳/۲۶	کمبود برنامه‌های تبلیغاتی پیرامون کتاب
۱/۴۱	۳/۱۴	۲/۵۶	۳/۲۶	مشکلات اقتصادی خانواده
۳/۵۱	۳/۴۹	۱/۳۳	۳/۴۸	نداشتن فرصت کافی برای مطالعه و گرفتاری معیشتی
۱/۴۵	۲/۸۲	۱/۱۶	۲/۵۹	خوش‌بین نبودن به آینده
۱/۵۱	۲/۵۵	۱/۳۸	۳/۰۱	استفاده از اینترنت و ماهواره
۱/۲۲	۲/۳۳	۱/۱۶	۲/۵۸	تیراژ پایین کتاب‌ها
۱/۳۸	۲/۴۸	۱/۳۲	۲/۶۱	ترجمه نامساعد کتاب‌های خارجی

اول، گرانی کتاب با میانگین ۳/۵۵ رتبه دوم، نداشتن فرصت کافی برای مطالعه و گرفتاری معیشتی با میانگین ۳/۴۸ رتبه سوم، در بین زنان خانه‌دار عوامل بازدارنده به

با توجه به جدول ۵، عوامل بازدارنده مطالعه از دیدگاه زنان شاغل به ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: عدم دسترسی به کتاب‌های موردعلاقه با میانگین ۳/۶۱ رتبه

ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: گرانی کتاب با میانگین ۳/۵۶ رتبه اول، نداشتن فرصت کافی برای مطالعه و گرفتاری معیشتی با میانگین ۳/۴۹ رتبه دوم، عدم دسترسی به کتاب‌های موردعلاقه با میانگین ۳/۴۲ رتبه سوم.

دلایل انجام مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار کدامند؟

جدول ۶. شاخص‌های توصیفی دلایل انجام مطالعه از دیدگاه زنان شاغل و خانه‌دار

زنان شاغل		زنان خانه‌دار		گویه‌ها
میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	دلایل انجام مطالعه
۴/۲۹	۰/۸۴	۴	۱/۰۹	افزایش اطلاعات
۴/۰۹	۰/۹۵	۳/۷۸	۱/۱۴	کسب لذت درونی از مطالعه
۴/۰۸	۰/۹۳	۳/۶۳	۱/۱۶	به‌روز بودن اطلاعات
۳/۶۹	۱/۱۱	۳/۴۱	۱/۲۹	رهایی از استرس و فشار کار یا زندگی
۳/۵۷	۱/۱۶	۳/۳۲	۱/۲۶	افزایش وجهه اجتماعی
۳/۱۳	۱/۲۴	۲/۸۳	۱/۳۶	ارتقاء وضعیت فعلی
۳/۹۱	۰/۹۶	۳/۴۲	۱/۳۰	افزایش دانش تخصصی
۴/۰۹	۱/۲۳	۳/۷۹	۱/۰۱	تربیت فرزندان
۴/۰۲	۰/۹۷	۳/۳۷	۱/۴۰	موفقیت در انجام مسئولیت‌ها
۳/۷۳	۱/۰۷	۳/۴۳	۱/۳۲	گذران اوقات فراغت

فرضیه: بین سطح تحصیلات و میزان مطالعه زنان شاغل

و خانه‌دار رابطه معنی‌داری وجود دارد.

به‌منظور بررسی این فرضیه از آزمون همبستگی پیرسون استفاده و نتایج در جدول ارائه شده است.

سه اولویت اول انجام مطالعه از دیدگاه زنان شاغل به ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: افزایش اطلاعات با میانگین ۴/۲۹ رتبه اول، تربیت فرزندان و کسب لذت درونی از مطالعه با میانگین ۴/۰۹ رتبه دوم، به‌روز بودن اطلاعات با میانگین ۴/۰۸ رتبه سوم، در بین زنان خانه‌دار نیز اولویت اول و دوم مشابه زنان شاغل است اما اولویت سوم، کسب لذت درونی از مطالعه با میانگین ۳/۷۸ است.

جدول ۷. آزمون همبستگی رابطه سطح تحصیلات با میزان مطالعه غیردرسی زنان شاغل و خانه‌دار

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	تعداد
میزان مطالعه غیردرسی	۰/۱۸۷	۰/۰۰۰۵	۳۸۰
تحصیلات	۰/۱۸۷	۰/۰۰۰۵	۳۸۰

شاغل در اوقات فراغت استفاده از شبکه‌های مجازی (تلگرام، اینستاگرام، فیس بوک و...) و مهم‌ترین فعالیت زنان خانه‌دار در اوقات فراغت مکالمه‌های تلفنی و ارسال پیامک است و مطالعه غیردرسی زنان در اوقات فراغت رتبه ششم (۲/۵۱) را به خود اختصاص داد. بنابراین، میزان مطالعه در مقایسه سایر شیوه‌های گذران اوقات فراغت در میان جامعه مورد پژوهش کمتر است که این نتیجه هم برای زنان شاغل و هم برای زنان خانه‌دار قابل‌تعمیم است. براساس نتایج (ترکیان تبار، ۱۳۸۴) مطالعه غیردرسی پس از تماشای تلویزیون، فعالیت‌های هنری و هم‌نشینی با دوستان در رتبه چهارم قرار دارد.

بررسی منابع اطلاعاتی مورد مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار

با توجه به جدول ۷، ضریب همبستگی در سطح $\alpha = 0/05$ میان بعد مطالعه غیردرسی و میزان تحصیلات ۰/۱۸۷ است؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که میان تحصیلات و مطالعه رابطه مستقیم و مثبت وجود دارد. سطح معنی‌داری آزمون همبستگی پیرسون، معادل ۰/۰۰۰۵ است که از عدد ۰/۰۵ کمتر است. در نتیجه مطابق قاعده آزمون، فرض صفر رد شده و فرض یک در سطح اطمینان ۹۹٪ تأیید می‌شود و این بدین معنا است که با اطمینان ۹۹٪ می‌توان گفت که با افزایش میزان تحصیلات، میزان مطالعه غیردرسی افزایش می‌یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی نتایج پژوهش نشان داد که مهم‌ترین فعالیت زنان

مطالعه غیردرسی فراهم کرد.

از دیدگاه زنان شاغل و خانه‌دار عوامل مشوق بر مطالعه غیردرسی یکسان مطرح شده است و به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: داشتن عادت به مطالعه از دوران کودکی رتبه اول، کتابخانه شخصی رتبه دوم، موقعیت اجتماعی رتبه سوم.

همان‌گونه که امانی (۱۳۷۹) در نتایج پژوهش خود به این نکته اشاره می‌کند که بین مطالعه در دوران کودکی با مطالعه در دوران بزرگسالی رابطه معنی‌دار وجود دارد، نتایج حاضر نیز نشان می‌دهد که کتاب‌خوانی برای افراد در دوران کودکی، میزان مطالعه در دوران بزرگسالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این نشان‌دهنده نقش والدین در ایجاد عادت مطالعه فرزندان است که تقریباً در تمامی متون مربوطه به مطالعه و خواندن بر این نقش تأکید فراوان شده است.

از سوی دیگر، داشتن یک کتابخانه شخصی برای کسانی که اهل مطالعه هستند اهمیت بسیاری دارد و داشتن بعضی کتاب‌ها و نیاز چندباره مطالعه آن‌ها، سهل بودن دسترسی، اهمیت کتابخانه شخصی را نشان می‌دهد.

عوامل بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه زنان شاغل به ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: عدم دسترسی به کتاب‌های موردعلاقه با میانگین ۳/۶۱ رتبه اول، گرانی کتاب با میانگین ۳/۵۵ رتبه دوم، نداشتن فرصت کافی برای مطالعه و گرفتاری معیشتی با میانگین ۲/۴۸ رتبه سوم، در بین زنان خانه‌دار عوامل بازدارنده به ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: گرانی کتاب با میانگین ۳/۵۶ رتبه اول، نداشتن فرصت کافی برای مطالعه و گرفتاری معیشتی با میانگین ۳/۴۹ رتبه دوم، عدم دسترسی به کتاب‌های موردعلاقه با میانگین ۳/۴۲ رتبه سوم.

یکی دیگر از مسائلی که در کاهش میزان مطالعه تأثیرگذار است، گرانی روزافزون کتاب است. با نگاهی به قیمت کتاب در چند سال اخیر با افزایش نجومی نرخ آثار منتشر شده از سوی ناشران مختلف روبه‌رویم. این مشکل برای ناشران غیردولتی که عموماً آثار برجسته و نفیس را منتشر می‌نمایند نمود بیشتری دارد.

برخی از آسیب شناسان معتقدند این مسئله تأثیر قابل‌ملاحظه‌ای بر میزان مطالعه سرانه ایرانیان دارد، آن‌ها می‌گویند با گران شدن کتاب‌هایی که قدرت جذب مخاطب دارند شهروندان نیز دیگر تمایلی به مطالعه آن آثار را ندارند چرا که توانایی خرید آن‌ها وجود ندارد. در پژوهش ترکیان تبار (۱۳۸۴) و مرادمند (۱۳۸۹) هم‌گرانی کتاب به‌عنوان مهم‌ترین عامل بازدارنده مطالعه معرفی شده است.

نشان داد که بین منابع اطلاعاتی زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌دار وجود ندارد و به ترتیب مطالعه مطالب در محیط اینترنت، مطالعه پایگاه‌های خبری اینترنتی و مطالعه کتاب‌های چاپی، پرتعدادترین منابع اطلاعاتی موردعلاقه زنان شاغل و خانه‌دار هستند. بررسی منابع اطلاعاتی نشان می‌دهد که زنان به خواندن منابع غیر چاپی بیشتر از چاپی مبادرت می‌ورزند. لذا، آموزش استفاده از منابع غیر چاپی برای هر دو گروه ضروری به نظر می‌رسد که در برنامه‌ریزی‌های ترغیب مطالعه و خواندن باید به آن توجه نمود. هرچند از فواید کتاب خواندن در مقایسه با مطالعه مطالب در محیط اینترنت نمی‌توان غافل ماند. ازجمله فواید آن می‌توان به افزایش آرامش و کاهش استرس، تقویت ذهن و حفاظت از آن، تحریک ذهنی و پیشگیری از آلزایمر، داشتن خواب راحت، افزایش همدلی، گسترش دایره لغات خواهد شد. براساس نتایج پژوهش (کیانی خوزستانی، ۱۳۸۹) منابع زنان چاپی را بیش از منابع غیر چاپی مورد استفاده قرار می‌دهند، اما در پژوهش حاضر عکس این نتیجه حاصل شده است.

گرایش‌های موضوعی موردعلاقه زنان شاغل و خانه‌دار از دیگر سؤالات این پژوهش به شمار می‌رود و این بررسی نشان می‌دهد که موضوعات بهداشتی و پزشکی، هنر، مذهب و معنویت و داستان و رمان بیش از سایر موضوعات موردعلاقه جامعه مورد پژوهش هستند و هنر برای گروه خانه‌دار و داستان برای گروه شاغل رتبه بالاتری دارد، این در حالی است که موضوعات سیاسی و تاریخی کمتر از سایر موضوعات مورد توجه جامعه زنان قرار دارند.

از آنجایی که عصر حاضر را عصری چند فرهنگی با روش‌های دیگر دیدن و اندیشیدن قلمداد می‌کنند. لذا، عرصه هنر را می‌توان ازجمله سریع‌ترین و مؤثرترین راه‌های درک و دریافت مفاهیم و اندیشه‌ها دانست. نتایج پژوهش راودراد (۱۳۹۵) نشان می‌دهد که فعالیت‌های هنری زنان در مقایسه با گذشته رشد داشته است؛ ثانیاً این رشد در حوزه‌های مختلف هنری به یک‌میزان نبوده است. پیش از این در پژوهش‌های گذشته به داستان‌های خیالی، سرگذشت‌نامه‌ها و ماجراها، طنز و شعر و ادبیات به‌عنوان بیشترین مطالب موردعلاقه زنان و دختران برای مطالعه اشاره شده بود، چنانچه چن (۲۰۰۷) در بررسی‌های خود به این نتیجه دست یافت.

با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش می‌توان جهت ترغیب زنان شاغل و خانه‌دار به مطالعه از موضوعات موردعلاقه آنان نیز یاری جست و با افزایش تیراژ کتاب‌هایی که با موضوعات موردعلاقه زنان تناسب دارد زمینه علاقه آنان را به

کتاب‌فروشی، افزایش منابع اطلاعاتی از جمله کتاب‌های الکترونیکی، ارائه دادن بن کتاب مخصوص بانوان، دسترسی زنان به شبکه اینترنت در منزل می‌توان اشاره کرد.

چنانچه برنامه‌ریزی مطالعاتی برای گروه‌های مختلف جامعه شامل زنان، مردان، کودکان و نوجوانان به تفکیک و با توجه به خصوصیات و نیاز هر گروه صورت بگیرد تأثیر بیشتری خواهد داشت و به یاد داشته باشیم که پدران و مادران بهترین الگوی تربیتی فرزندان می‌باشند.

فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی در جامعه نهادینه نخواهد شد مگر آنکه بستر مناسب آن از محیط خانواده فراهم گردد. برای رسیدن به این مقصود باید برنامه مدون تدارک دیده شود تا کتاب در سبد هزینه خانواده‌ها تعریف شود و خانواده‌ها به‌نوعی وادار شوند تا کتاب را به‌عنوان یک نیاز اساسی وارد زندگی خود نمایند. خانواده‌ها می‌توانند با اجرای برنامه‌هایی همچون مطالعه هم‌زمان و همراه فرزندان یا رفتن خانواده به نمایشگاه‌های مختلف فرهنگی از جمله کتاب و مطبوعات، زمان‌بندی برای مطالعه یا قصه‌گویی در خانواده، اختصاص فضایی در خانه به مجموعه کتابخانه و عضویت افراد خانواده در کتابخانه و مراجعه به کتاب در زمان حل مشکلات که نمونه‌هایی قابل اجرا در نهاد خانواده می‌باشند در جهت ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی بکوشند. با توجه به این‌که میانگین مطالعه غیردرسی زنان پایین است، متولیان امور فرهنگی به خصوص صدا و سیما و مطبوعات، در زمینه فرهنگ‌سازی مطالعه به‌ویژه مطالعه غیردرسی برنامه‌ریزی نمایند. از جمله برگزاری مسابقات کتاب‌خوانی (مخصوص خانم‌ها)، برگزاری نمایشگاه‌های کتاب، تجهیز کتابخانه‌های عمومی، آموزش شیوه‌های مطالعه و غیره.

با توجه به اهمیت مطالعه زنان پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی در رابطه با سنجش نیازهای اطلاعاتی زنان، سنجش سواد اطلاعاتی زنان و همچنین بررسی مقایسه‌ای عادات مطالعه در خانواده (پدر، مادر و فرزندان) صورت گیرد. افزون بر این، مشابه این پژوهش در سایر مناطق کشور صورت گرفته و با هم مقایسه شود.

سه اولویت اول انجام مطالعه از دیدگاه زنان شاغل به ترتیب اهمیت و میانگین آن‌ها عبارت‌اند از: افزایش اطلاعات با میانگین ۴/۲۹ رتبه اول، تربیت فرزندان و کسب لذت درونی از مطالعه با میانگین ۴/۰۹ رتبه دوم، به‌روز بودن اطلاعات با میانگین ۴/۰۸ رتبه سوم، در بین زنان خانه‌دار نیز اولویت اول و دوم مشابه زنان شاغل است اما اولویت سوم، کسب لذت درونی از مطالعه با میانگین ۳/۷۸ است. رشد سالانه آزاد شدن اطلاعات در دنیا و همچنین سرعت رو به رشدی که جریان اطلاع‌رسانی و کسب اطلاعات به خود گرفته است، این نیاز را شامل می‌شود که تمامی کسانی که می‌خواهند خود را با این روند رو به پیشرفت همسو کنند، باید خود را در جریان این دریای عظیم و پهناور قرار دهند و این امر با ایجاد رغبت و عادت کردن به مطالعه و کتاب‌خوانی میسر خواهد شد.

زنان با مطالعه، اطلاعات خود را افزایش می‌دهند و در نتیجه برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری بهتری می‌توانند داشته باشند. مطالعه برای زنان لذت‌بخش بوده و به آن‌ها آرامش می‌دهد. در سده‌های اخیر که وسایل صوتی - تصویری پیشرفته و وسایل الکترونیکی مانند کامپیوتر و امکاناتی چون اینترنت یک حرکت دسته‌جمعی را برای قبضه نمودن جهان آغاز کردند، برخی از متخصصان، خبر از پایان دوره کتاب و کتاب‌خوانی دادند. اما چه در مورد بزرگسالان و چه در مورد کودکان، با وجود افزایش توجه به وسایل ارتباط‌جمعی مذکور، میزان مطالعه عمومی کاهش نیافته است. این نکته بسیار قابل‌تأملی و به دلیل لذت و آرامشی هست که به خاطر خواندن کتاب عاید انسان می‌شود.

در بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به روش‌های ایجاد و افزایش مطالعه غیردرسی برای زنان به مواردی از قبیل انجام کارهای فرهنگی و تبلیغات به‌منظور بازگود کردن اهمیت و فواید مطالعه، معرفی کتاب از طریق رسانه‌های عمومی، کاهش قیمت کتاب، افزایش کتابخانه‌های محلی، آموزش برنامه‌ریزی به‌منظور کاهش زمان کار در منزل، کمک خانواده به بانوان در امور خانه تا بتوانند وقت بیشتری را به مطالعه اختصاص دهند، انتشار روزنامه و مجلات مناسب و کتاب‌های موردعلاقه زنان به‌منظور آگاهی‌رسانی به آن‌ها، برگزاری مسابقات کتاب‌خوانی مختص زنان، ایجاد عادت به مطالعه از دوران کودکی، افزایش تعداد

منابع

- امانی، غفور، آذرنویید، فرید (۱۳۷۹). کتابخانه‌های مدارس و نقش آن‌ها در ایجاد عادت مطالعه در دانش‌آموزان. اردبیل: تراز.
- ترکیان تبار، منصور (۱۳۸۴). بررسی میزان گرایش به مطالعه کتاب‌های غیردرسی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد دورد. پژوهشنامه تربیتی، ۴، ۱-۲۸.
- تقی‌زاده، ندا (۱۳۹۳). بررسی نیازهای اطلاعاتی زنان شاغل و خانه‌دار شهر خلخال. دانشگاه الزهراء، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

حبیب پور گتایی، کرم و غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰). توسعه فرهنگی زنان (مطالعه موردی استان قم). زن در فرهنگ و هنر، ۳(۲)، ۷۷-۹۶.

حصاری، ژیلا (۱۳۸۵). بررسی نیازهای اطلاعاتی زنان خانه‌دار در کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد، دانشگاه پیام نور. پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

در باغ عنبران، جعفر (۱۳۹۲). زنان چه کتاب‌هایی مطالعه می‌کنند؟ بررسی گرایش موضوعی کتاب‌های به امانت گرفته شده در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی. نشریه الکترونیکی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۵(۲۰-۱۹)، ۲۳-۱.

رجب‌زاده، احمد (۱۳۸۲). فعالیت فرهنگی زنان ایرانی: مطالعه کتاب و نشریه. فصلنامه پژوهش زنان، ۵(۱)، ۱۶۶-۱۴۴.

رفعت جاه، مریم (۱۳۸۷). دختران و اوقات فراغت، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ش ۱۳.

سالاری، محمود (۱۳۹۱). نقد نظری بر ابهام‌های موجود در مفهوم مطالعه، نشریه الکترونیکی سازمان کتابخانه‌ها و موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، نشریه الکترونیکی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، ۴(۱۴ و ۱۵)، ۸-۱.

علی بخشی، زهرا، زارع، حسین (۱۳۸۹). اثربخشی آموزش خودتنظیمی یادگیری و مهارت‌های مطالعه بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان. فصلنامه روانشناسی کاربردی، ۳(۱۵)، ۶۹-۸۰.

قناویزچی، محمدعلی و داورپناه، محمدرضا (۱۳۸۶). بررسی عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده مطالعه و رابطه نگرش به مطالعه و کتاب‌خوانی با الگوی انگیزشی مزلو، کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۰(۴)، ۸۹-۱۱۰.

کازهی، حسین (۱۳۸۶). رویکردی بر فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی، موانع و راهکارهای ترویج آن در شهرستان بیرجند. مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان، ۱(۲)، ۹۹-۱۴.

کریمی، فاطمه (۱۳۹۱). جایگاه کتابخانه‌های عمومی در مطالعه زنان خانه‌دار، دانشگاه تربیت‌معلم تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کیانی خوزستانی، حسین و رضایی شریف‌آبادی، سعید. سام، شهلا (۱۳۸۹). بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شهر شیراز. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳(۱)، ۱۳۳-۱۵۰.

محبی تفرشی، محمد مهدی (۱۳۹۵). شیوه‌های مطالعه بر اساس نظریه‌های یادگیری. تهران: دستان.

مردامند، علی (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر دوره کارشناسی در دانشگاه تربیت‌معلم آذربایجان. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲(۱۶)، ۹۵-۱۱۴.

همائی، مهدی و اشرفی ریزی، حسین (۱۳۹۲). بررسی راهکارهای ترویج فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی. رادیو فروردین (صدای جمهوری اسلامی ایران)، ۱۱(۶۹)، ۴۲-۵۴.

Chen, S. Y. (2007). Extracurricular reading habits of college students in Taiwan: Findings from two national surveys. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 50(8), 642-653.

Derossis, A. M. Rosa, D. D; Schwartz, A. Hauge L. S. & Bordage G. (2004). Study habits of surgery residents and performance on American Board of surgery in-Training examinations. *Am J Sur*, 188(3), 230-236.

Fernandez-Blanco, V., Prieto-Rodriguez J., and Suarez-Pandiello, J. (2015). Quantitative Analysis of Readings Habits, ACEI working paper series, AWP-05-2015, Association for Cultural Economics International

Gleed, A. (2013). *Booktrust Reading Habits Survey 2013 A national survey of reading habits & attitudes to books amongst adults in England.*

From <https://www.djsresearch.co.uk/Free/published/1576-booktrust-reading-habits-report-final.pdf>.

Pfost, M., Schiefer, I. M., & Artelt, C. (2016). Intergenerational continuity in attitudes toward reading and reading behavior. *Learning and Individual Differences*, 51, 179-188.

Long, T. L. (2009). Rescuing Reading at the Community College. *Inquiry*, 14(1), 5-14.